

Föräldrafrämjande

En undersökning om vad en kommun kan erbjuda i stödet för föräldraskapet

Författare: Evelina Kling & Camilla Phersson

Enskilt arbete i pedagogik C fördjupnings nivå 1

10 p uppsats

Institutionen för Individ och samhälle

Oktober 2004

Högskolan Trollhättan/Uddevalla

Förord

Ett stort tack till våra informanter vid respektive verksamhet. Utan er hjälp hade inte studien varit möjlig att genomföra.

Tack till Kent Phersson som har fått äran att hjälpa oss vid bekymmer.

Tack till vår handledare Ulla Norgren som har ställt upp med råd och stöd.

Vi tackar Theres Kling för utlånande av dator och lägenhet under skrivandet.

Vi vill också ägna ett tack till vår maskot katten Astrid, som har varit med oss på tangentbordet, anteckningar och datastolar! Det gav oss tillfälle till att ta välbehövda kaffepauser.

Vi vill till slut tacka varandra, för en rolig tid genom vårt examensarbete. Många skratt har bidragit till ett lätt samarbete.

Arbetets art: Examensarbete 10 p Pedagogik
Titel: En undersökning om stöd i föräldraskap 2004.
Sidantal: 52
Författare: Evelina Kling & Camilla Phersson
Handledare: Ulla Norgren
Examinator: Jan_Erik Pernemen
Datum: 20041013

Sammanfattning

Bakgrund

Vår gemensamma B – uppsats gav oss vidare intresse, till att göra en studie omkring vad det finns för stöd i en kommun till föräldrar med barn i åldrarna 0-18 år. I B-uppsatsen gjorde vi en studie om intresset för en föräldrautbildning för föräldrar med barn i åldrarna 0 –7 år och vad den möjligen skulle innehålla. Intresset var stort bland de intervjuade och det gav upphov till ett vidare intresse för att granska en kommuns verksamheter och om de uppnår statens offentliga utredningar och betänkande om föräldrautbildning.

Syfte

Syftet är att undersöka om en kommun uppnår Statens offentliga utredningar angående mål i föräldrastöd.

Metod

Utifrån frågeställningar och syfte har vi använt oss av kvalitativ metod och kritisk teori. Vi gjorde kvalitativa intervjuer vid de verksamheter som fanns 2003, därefter jämfördes intervjureresultaten med statens offentliga utredningars mål som kommunen ska uppnå fram till december 2004.

Resultat

I studien framkom det att denna kommun uppnår de flesta av statens offentliga utredningars mål. Deras möjlighet att arbeta förebyggande ser goda ut då målet är att uppnå alla punkter i

regeringsförslaget när det gäller verksamheter för stöd i föräldraskapet. Vi har också märkt en god samarbetsutveckling i kommunen verksamheterna emellan.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
BAKGRUND	4
Från BRIS föräldrabok	4
Familj.....	5
Olika föräldraskap	5
Integrerat föräldraskap	6
Familjelyftet	8
Studiecirkel.....	8
Kommunens ansvar	11
Delrapportens förslag är:	12
Barnens Rätt i samhället (BRIS)	12
Rädda Barnens föräldratelefon	13
Grundläggande behov	14
SYFTE	17
Frågeställningar	17
METOD	17
Metodval.....	17
Urval	18
Datainsamling	18
Bearbetning och analys av data	19
Trovärdigheten	19
Etik.....	19
Metoddiskussion	20
RESULTAT	22
Öppenheten	22
Nätverkscentrum.....	23

Föräldraforum	26
Familjecentrum	28
Intervju med en kommunpolitiker	30
ANALYS AV RESULTAT	31
DISKUSSION	34
Resultatdiskussion	34
Kort sammanfattning av resultatet	34
Vilka verksamheter finns tillgängliga i kommunen?	34
Vilka mål har kommunen?	35
Uppfyller kommunen Statens offentliga utredningars mål år 2004?	36
De nio SOU målen	36
Egna reflektioner	40
REFERENSER	42
Litteraturlista	42
Internetkällor	42
Bilaga 1	1
Bilaga 2	1

Inledning

Att bli förälder kan vara positivt, omtumlande och givande. Föräldraskapet är utvecklande och utmanande, bland annat genom att det skapar en ny gemenskap mellan människor i olika åldrar, som i sin tur bidrar till nya perspektiv och nytt tänkande. Föräldraskapet kan innebära att som vuxen få ta del i en människas utveckling, uppfostran och framtid, men också att ta ansvar, ha tålamod, räcka till, ha tid och kraft för att hjälpa tillrätta, ge stöd och råd och lösa olika problem.

I samband med barnets födelse har det sedan länge funnits erbjudande om offentligt organiserat stöd från mödravården genom landstingen i Sverige. Det stödet gäller för barn 0 till 18 månader. Till föräldrar med äldre barn har det inte funnits föräldrastöd i organiserad form i någon större utsträckning.

Vår B-uppsats i pedagogik handlade om upplevelser från föräldrar, om ett eventuellt behov av stöd i sitt föräldraskap till barn över 18 månader, om det fanns lättillgängligt och vad de i så fall skulle vilja ha för råd och stöd. Vi fick många idéer om hur en organisation skulle kunna fungera utifrån föräldrarnas egna behov. Det var inspirerande och vi fick mycket positivt gensvar. Det väckte intresse för att gå vidare och skriva ett examensarbete om vad det finns för föräldrastöd att tillgå idag i en kommun.

Vi som har gjort denna studie har vuxit upp under olika decennier i Sverige och anser att grundmoralen och respekten har förändrats gentemot andra människor.

Jag, Camilla är uppvuxen på sjuttioalet och var tonåring på åttioalet med en, vad jag upplevde det, trygg skolgång och trygg familjesituation. Det var först när jag började arbeta inom kommunens skolor och förskolor som jag började ana en viss skillnad på barns uppfostran nu mot när jag växte upp. Man reflekterar inte över andras uppfostran eller sin egen förrän man stöter på något man tycker mindre om. Jag tycker att samhället i dag har ändrats till det sämre vad gäller hänsyn och kunskap om vad och hur våra barn ska uppföra sig och respektera andra.

Jag, Evelina är uppvuxen på åttiotalet och var tonåring på nittioalet. Skillnaden mellan Camillas och min skolgång var en tuffare attityd. Eleverna lyssnade fortfarande på läraren, men inte med samma respekt. Det var först när jag praktiserade på en högstadieskola som jag märkte att skolsituationen förändrats i negativ riktning när det gäller attityden och elevernas syn på att ta del av lektionerna. Enligt mig hade språket blivit tuffare och respekten hade förändrats till det sämre från min egen skoltid.

Mycket har förändrats under de senaste årtiondena, som kan ha gjort det svårare för barn att lära sig grunderna för medmänsklighet och ömsesidig respekt, och det kan ställs helt andra krav på de föräldrarna som vill förmedla den kunskapen till sina barn. I de flesta familjer yrkesarbetar båda föräldrarna idag, och de har eventuellt fullt upp med andra aktiviteter utanför hemmet. Barn generellt sett idag ägnar sig kanske mer åt media än åt sociala lekar på sin fritid, än vad vi gjorde. Vi fick inte lika mycket influenser från media som dagens barn. Det kan innebära att de har svårare att anpassa sig till sociala lekar, det som vi ägande oss åt. På vår fritid efter skolan fick vi mycket träning på att visa hänsyn, regler och sociala umgängesregler. Det borde vara naturligt att visa varandra respekt och hänsyn.

Vi har fått en uppfattning om att det inte är lätt att vara barn i dessa tider och inte att vara förälder heller. Genom stöd för barn mellan 0-18 år tror vi att samhället kan förändras i en mer positiv riktning. Föräldrastödet kan också ha en långsiktig verkan på samhället och inte bara vara hjälp för föräldrar i deras arbete som uppfostrare. Förr i tiden var det andra familjeproblem som exempelvis barnen var med och arbetade för att få mat på bordet, skolan var strängare, agan var laglig. I andra kulturer arbetar barn idag redan vid 3-4 års ålder. Var tid och plats har sina problem, vi vill ägna uppsatsen åt fostransstöd i en kommun.

I Stöd i föräldraskap står det att läsa att den 22 februari 1996 beslutade regeringen i Sverige att inom socialdepartementet tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga, beskriva och analysera verksamheter som är till för föräldrautbildning och föräldrastöd. Bakgrunden var att riksdagen återigen hade påtalat vikten av att föräldrautbildning kommer till stånd och behovet av att stärka föräldrarna i deras föräldraroll. Regeringen ansåg, att det var viktigt att återigen lyfta fram betydelsen av att ge föräldrarna kunskap och möjligheter till erfarenhetsutbyte samt att människors engagemang i dessa frågor borde få ökade möjligheter att spridas och tas till vara på.

Statens offentliga utredningar (SOU) är ett betänkande av utredning om föräldrautbildning som har valt att ersätta begreppet föräldrautbildning med stöd i föräldraskapet. Med stöd i föräldraskapet menar utredningen att den kunskap och det stöd som samhället kan förmedla till föräldrar för att stärka deras trygghet och utveckla deras kompetens i deras föräldraroll alltifrån graviditet och under barnets hela uppväxttid. Stödet som ges är ett erbjudande till föräldrar och den utformas utifrån föräldrarnas behov av och önskemål om kunskap, information, kontakt och gemenskap med andra föräldrar i frågor som rör föräldraskap.

Samhället har ett ansvar och ett intresse till att ge föräldrar stöd i sitt föräldraskap, utifrån barnens behov av trygga uppväxtvillkor och rätten till föräldrar för vård, omsorg och kärlek. Samt att barnens bästa är allas ansvar och därmed blir tillvaratagande av föräldrars kunskaper, engagemang, förmåga och deras eventuella behov av stöd och kunskapsinhämtning en viktig angelägenhet för samhället. Staten, kommunerna och landstingen har här var och en för sig, och tillsammans, ett ansvar att stödja föräldrarna, likaväl som föräldrar har ett ansvar gentemot barnet och samhället.

Målet med stöd i föräldraskap är att kunna ge kunskap, råd och stöd för att utveckla dem i deras föräldraroll och utveckla deras kompetens och till att stärka deras trygghet och självförtroende som förälder. En föräldraroll som de skall kunna utveckla utifrån sin egen övertygelse om vad som är en bra förälder. (SOU 1997:161)

BAKGRUND

Ni impakor ntsetseba

Det krävs en hel by för att fostra ett barn

(Afrikanskt ordspråk)

Från BRIS föräldrabok

”Johanna Dahlberg är 13 år och har mycket starka principer mot bland annat mjölk, hårspännen och alla gymnastikskor som råkar ha en sula tunnare än 11 cm. Johannas mamma utgick länge ifrån att det måste vara ohyggligt omodernt med hårspännen. Faktiskt ända tills hon kom över en skolkatalog och kunde konstatera att så gott som alla flickor i skolan använder hårspännen utom Johanna. Johanna Dahlbergs föräldrar skulle naturligtvis göra precis vad som helst för sin envisa 13-åring med håret i ögonen. Tre gånger i veckan skjutsar de henne till och från fotbollsträning, ridskola och kompisar. Hennes pappa avstår från att dricka ett glas vin på fredagskvällarna för att kunna åka och hämta henne på lagom pinsamhetsavstånd från diverse diskotek. Hennes mamma struntar i att unna sig en efterlängtd musikal weekend som hon har sparat ihop och köper i stället en dunjacka som Johanna så väldigt gärna ville ha. Själv sitter Johanna mest tyst i sina halsbrytande gymnastikskor och vägrar dricka mjölk. Hennes föräldrar kan inte annat känna än att det är ganska otacksamt att göra precis vad som helst för Johanna Dahlberg. Överhuvudtaget har det blivit obehagligt tyst i familjen på senaste tid- den där tjurigheten som Johanna har skaffat sig smittar liksom av sig. Det hör inte till ovanligheterna att det äts en hel söndagsmiddag utan att det yttras annat än – kan du skicka saltet och tack det var gott. En kväll ringer Johannas lärare och undrar hur Johanna mår eftersom hon inte har varit i skolan på två dagar. När Johannas mamma frågar sin dotter var hon har varit om inte i skolan, svarar Johanna att det ska väl du skita i. Därefter smäller hon igen dörren till sitt rum och när hennes mamma knackar på för att berätta att det är middag får hon veta att hon är en hagga och att Johanna hatar henne. Johannas mamma skulle aldrig slå sin dotter. Istället låser hon in henne på sitt rum i några timmar så hon får tänka över sitt uppförande och sitt skolk. Sedan bestäms det att Johanna inte får gå på disco på en månad. Till kompisar, stall och fotbollsträningar kommer hon att under samma period att få ta sig för egen maskin. Johannas föräldrar vill att hon ska lära sig något av den här händelsen, därför konverserar de bara med varandra vid köksbordet och försöker låtsas att Johanna inte är där. För man får ju inte skolka från skolan. Om det fanns en regelbok för hur 13-åriga barn och deras föräldrar ska uppträda, skulle det säkert stå skrivet att skolka får man inte. Den som har en 13-årig dotter som struntar i att gå till skolan i två dagar och sedan säger åt en att skita i det, skulle förmodligen ha regelbokens välsignelse att bli mycket arg. Där skulle förmodligen också stå att föräldrar inte får gå runt som iskalla martyrer och tuga ihjäl sina döttrars misstag. För när Johannas föräldrar låser in henne och fryser ut henne vid middagsbordet, visar det paradoxalt nog inte alls hur illa de tycker om skolket. Det visar hur illa de tycker om Johanna. Och man undrar om inte regelboken skulle anse att de var ett värre brott. För hur det än är har de inte bara spelat ett maktspel med sin dotters skuldkänslor och fått henne att känna sig fullständigt ensam, de har också undermedvetet lärt ut ett dåligt sätt att lösa konflikter som Johanna bär med sig vare sig hon vill eller inte. Och de sakerna måste väl enligt regelböckerna också anses som en slags misshandel av barn. Nej, då hade det varit bättre att bli lite ilsken på riktigt och prata ut om alltihop. Att bli arg är nämligen inte förbjudet. Åtminstone inte för den som har anledning och som kan kontrollera ilska genom att ge uttryck för den i tid, innan den rinner över. Det kanske rent av hade friskat upp lite med upprördhet i familjen Dahlberg, med tanke på hur oändligt tyst det har blivit på sistone- skolket hade nämligen kunnat ge Johanna och hennes föräldrar något att prata engagerat i flera timmar om. När Johannas mamma går förbi dunjackan som hänger i hallen slår det henne att hon liksom utplånar sig själv för sin dotters skull, och ändå känns det som om det inte räcker till. Ibland önskar Johannas mamma att det kunde finnas en bok om hur 13-åringar och deras föräldrar ska uppträda, men någon sådan finns det naturligtvis inte. (Hur andra människor ska ordna sina familjeliv kan ju ingen bok bestämma) Var och en får allt komma på sitt eget sätt. Och skulle man göra bort sig någon gång får man helt enkelt se sin 13-åring/förälder i ögat och be om förlåtelse, förklara sig och försöka låta bli att göra om samma misstag igen.” (BRIS Föräldraboken sid. 7).

I berättelsen ovan kan man läsa om föräldrarnas oro för sin dotter. De önskar att det fanns en bok om hur man ska uppträda som förälder i olika situationer. Stensmo (2000) säger att man fostrar bristfälligt på grund av okunskap. Föräldrar önskar att det finns ett lätt sätt att nå stöd i sitt föräldraskap och att man blir erbjuden de verksamheter som finns att tillgå i kommunen man tillhör.

Familj

I boken *Svenska värderingar* (2002) definieras familjen som grunden till samhällets organisation, det saknas ett ord för ett universellt familjebegrepp. Familjen kan varieras med utgångspunkt av en kombination av blodsförvantskap och parrelationer, i form av äktenskap, partnerskap eller sammanboende. Ordet familj kommer från det latinska ordet ”*familia*” som betyder tjänare. På romarnas tid bestod familjen av en ekonomisk enhet i Rom, vilket i sin tur bestod av hustru, barn och slavar och den egendom som styrdes av hushållets härskare. Förr styrde romare och kyrkan folket, nu är det lagar och regler som styr oss. Familjen enligt svensk grundlagsstiftning och den europeiska barn konventionen är värd att högakta. De offentliga myndigheterna får bara ingripa om det är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. I §8 i Europakonventionen har det lagstadgats att familj- och privatliv skall respekteras, men inte bekostas av andra personers friheter och rättigheter.

Olika föräldraskap

Graaf (2001) menar att de flesta föräldrar håller nog med om att ett positivt bemötande, konsekvent beteende, allsidig stimulering och ett erkännande av barnets individualitet är alla barn till gagn, medan fientlighet, negativt bemötande, inkonsekvent beteende och försummelse med all sannolikhet missgynnar barn. Med det menar Graaf att barn som aldrig får kärlek, uppmuntran och beröm, utan istället bara får kritik, blir bestraffat och illa behandlat, kommer med allra största sannolikhet att växa upp till olyckliga och aggressiva individer. Föräldraskap är kanske en av de svåraste uppgifterna i livet, det finns varken snabba svar eller enkla lösningar. I Lars-Göran Carlssons avhandling ”Perspektiv på barnuppfostran” menar han att föräldrarollen innebär att finnas tillhands för att möta barnens behov och ha en förtroendefull relation men också att fostra genom att forma, förmedla,

förbjuda och vara ett föredöme. Han säger att föräldrarna försöker balansera mellan dessa olika aspekter eller poler i föräldrarollen. Österberg (1996) menar att uppfostran varierar mycket när det gäller tid och plats. I antikens Grekland fostrades man till att underordna sig ett kollektiv. I dag fostras individen in i samhället för att bli en självständig person. Lars-Göran Carlsson säger att vi måste sluta betrakta föräldraskapet som föremål för godtycklig spekulering och helt enkelt se till att forskning som berör barn kommer till allmän kännedom. Alla nuvarande och blivande föräldrar har ett fostringsansvar. Detta fostringsansvar måste tydliggöras och samtidigt måste vi våga se, våga tala om och slutligen våga göra någonting åt det faktum, att vissa föräldrar inte klarar sin uppgift som föräldrar, utan att de behöver hjälp och stöd för att fostra sina barn i vardagliga situationer.

Integrerat föräldraskap

Jons & Johansson (2002) nämner att metoden att integrera olika verksamheter för föräldrastöd inte är ny. Redan på sjuttioalet startade Socialstyrelsen ett försök i vilket nio svenska kommuner deltog. Skälet till att man ville starta en utbildning var att man ville försöka förebygga barnmisshandel. På sjuttioalet fanns det en verksamhet som kallades ”*skolans inre arbete*” (SIA) som gick ut på att skola och föreningsliv skulle samarbeta. Idag är det fler olika verksamheter som samverkar, t ex landsting, sjukhus, polis, räddningstjänst, föreningar, företag, enskilda ungdomar och vuxna. Förhoppningen om denna samverkan är att det ska leda till en ökad dialog mellan olika parter i samhället och att den kan fånga upp idéer och tankar från föräldrar och barn för att få en helhetsbild på barnet. I bland annat Leksand, Malmö och Örnsköldsviks kommun finns det föräldrastödjande gruppverksamheter. Deras vision är att föräldrarna inom gruppen ska stödja varandra och fortsätta träffas genom barnens uppväxttid. Strävan är att ge föräldrarna ett gediget stöd från första stund, det handlar om två saker, att ha kul tillsammans och att ha ett utbildningsinslag i träffarna. Med det menar författarna på att föräldrarna kan bli tryggare och genom nya kunskaper och erfarenheter kan de utveckla sitt eget föräldraskap i tex. en gruppprocess, med det menas att föräldrarna ställer frågor till varandra och kan ta tillvara de kunskaper och erfarenheter som byts och därmed utvecklas. Detta arbetssätt är väldigt okomplicerat och kan anpassas till varje kommun. Det tidiga stödet ger förhoppningsvis vinster för samhället. Men det går troligen inte att bevisa, inte ens genom den mest påkostade forskning, men det känns som om frågorna hänger ihop och att det finns ett samband. Göran Wigert som är kommunchef i Leksands kommun ser skillnader i samhället fastän verksamheten bara har funnits i sex år.

Han ser minskningar i skilsmässor och separationer. Barnfamiljerna mår allt bättre. Det har medfört en ökad social trygghet som på sikt ger ekonomiska vinster. Redan fungerande grupperns vision är att, föräldragrupperna ska fortsätta träffas och stödja varandra, gärna upp genom barnens tonårstid – ett föräldrastöd från graviditetens början tills barnet har gått ur gymnasiet. Jons & Johansson (1998) menar att det som händer när föräldrarna får stöd är att vi får tryggare föräldrar och att de ser föräldragrupper som ett led i ett livslångt lärande.

Förenta Nationernas Barnkonvention

För att visa att det finns skydd för barn i lagar och regler, finns det sedan cirka ett femtiotal år tillbaka nationella stadgar för hur barn bör behandlas i Barnkonventionen.

FN:s Barnkonvention betonar att barndomen har ett eget värde i sig och utgår från fyra grundprinciper:

1. Principen om barnets bästa
2. Rätten till liv och utveckling
3. Rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade
4. Rätten att skyddas mot övergrepp och diskriminering

I FN:s barnkonvention om barnets rättigheter kan man läsa att om barnet ska kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet bör barnet växa upp i en familjemiljö omgivet av kärlek, förståelse och lycka. Barnkonventionen är skriven i artikel form.

I artikel 5 står det att läsa att alla föräldrarna har ansvar, rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn och dem ska respekteras av konventionsstaterna. Föräldrarna har lagligt ansvar för barnets utveckling och ska ge dem en bra vägledning i livet. Barnen ska respektera föräldrarnas ansvar, rättighet och skyldighet. Försättningsvis i artikel 18 står det att båda föräldrarna bör ha gemensamt ansvar för barnets fostran och utveckling, barnets bästa ska komma i första hand. För att främja de rättigheter ska konventionsstaterna ge lämpligt bistånd till föräldrar då de har ansvar för barnets fostran. I artikel 24 läser man om att man ska försöka få föräldrar och andra grupper att få information om undervisning, hygien, förebyggande av olycksfall och stöd för grundläggande kunskaper. Konventionsstaterna försöker uppnå barnets rätt att få hälsa och sjukvård på en hög nivå. Avslutningsvis i artikel

27 står det att barnet ska ha rättighet till den levnadsstandard som krävs för fysisk, psykisk, andlig, moralisk och social utveckling.

Dessa konventioner är de grundregler eller antagande regeringen har utgått från i sitt betänkande och har i sin tur gett folkhälsoinstitutet (FHI) i uppdrag att undersöka de verksamheter som idag fungerar runt om i Sverige med syfte att stödja föräldrar i sitt föräldraskap. Det är 60 olika verksamheter som är representerade i Sveriges kommuner. Verksamheterna har olika syfte, kostnader och arrangörer. Här nedan följer ett par olika förslag.

Familjelyftet

”Barnens framtid” är riktat till föräldrar med barn i åldrarna 2-14 år. Syftet är att utvidga kontaktnätet mellan föräldrarna och stötta dem. Deras metod är gruppträff i föreläsningsform därefter samtalscirkel där man tar in en extern ledare. De använder sig av arbetsmaterial som är framtaget speciellt för denna verksamhet. Kostnaden är ungefär 500 kronor per kurs. Arrangörer är folkhälsorådet, kommunen, hälso- och sjukvården, försäkringskassan och polisen. Detta är en fungerande verksamhet i Dahlsjöfors och Tranareds kommun.

Studiecirkel

”Riktad till föräldrar med barn i åldrarna 1-17 år”

Kvinnor och män är delaktiga. Syftet är att ge ett allmänt föräldrastöd. Metoden är studiecirkel med 3-5 träffar med en extern ledare. Kostnaden ligger på 700 kronor per kurs. Arrangörer är Rädda Barnen, Röda Korset, Polisen, Utbildningsradion (UR), personal från socialförvaltningen, Landsting, Barnomsorg skola och studiefrämjandet. Det är en fungerande verksamhet i Småland och Gotlandsområdet.

Statens Folkhälsoinstitut (FHI)

Statens Folkhälsoinstitut förkortat FHI har i uppdrag av statens offentliga utredningar att undersöka i projektform om vad för verksamheter angående stöd i föräldraskap som bedrivs runt om i Sverige. Projektets resultat ska presenteras december 2004, då de ska lämna en slutrapport om hur arbetet fortlöper runt om i landets kommuner. Avsikten är att analysera hur föräldrastöd kan göra nytta och sprida kunskap om det som framkommer i analysen. FHI har

givit ut en delrapport år 2002 från regeringsuppdraget ”Stöd i föräldraskap”. I delrapporten beskrivs 60 olika fungerande verksamheter som bedrivs runt om i Sverige. Det finns många arrangörer som är representerade i dessa verksamheter, exempelvis; kommunerna, polis, Hyresgästföreningen (HSB), studiefrämjandet, landsting och nykterhetsorganisationen (IOGT-NTO).

Statens Offentliga Utredning för stöd i föräldraskapet

Följande betänkande från Statens offentliga utredning 1997:161 är mål som kommunerna bör uppfylla fram till år 2004. Det ger ett helhetstänkande kring barnet och är en bra bas för förskolor, skolor och andra, barn- och ungdomsinriktade verksamheter.

- Landstingen ansvarar för stöd i föräldraskapet under den tid som föräldrarna väntar barn och fram till barnet fyller ett år samt för riktade insatser till föräldrar med barn som sökt hjälp inom habiliteringen och barnpsykiatri.
- Kommunerna ansvarar för utveckling av generellt och riktat stöd i föräldraskapet till föräldrar med barn i åldrarna 1-18 år.
- Alla föräldrar med barn i åldrarna 1-18 år ska vid flera tillfällen under barnets uppväxt erbjudas stöd i föräldraskapet.
- Kommunerna ska främja föräldrarnas möjligheter att själva ansvara för stödet i föräldraskapet.
- Kommunerna ska ansvara för samordning av och information om pågående och planerade föräldrastödjande verksamheter.
- Kommunerna ansvarar för att en gemensam grundsyn utvecklas bland kommunens anställda vad gäller barns behov och rättigheter samt inriktningen av stödet i föräldraskapet.
- Kommunerna tillsammans med landstingen utvecklar en gemensam grundsyn på barns behov och rättigheter samt om stödet i föräldraskapet inom de verksamheter som möter barn och föräldrar. De förslag som utredningen skisserar angående stödet i föräldraskapet förutsätter att kommuner och landsting diskuterar ansvarsfördelningen beträffande föräldrastödet för föräldrar till barn i olika åldrar. Olika samverkansprojekt bör stimuleras genom särskilda bidragsmöjligheter och fortsatt stöd från t.ex. folkhälsoinstitutet och socialstyrelsen.
- Föreningar och andra organisationer bör, gärna i samarbete med kommuner och landsting, stimuleras till att utveckla verksamheter som syftar till stöd i föräldraskapet. SOU 1997:161. (sid. 79)

Vidare läser man att det fortsättningsvis är landstinget som bör ha ansvar för den verksamhet som är uppbyggd omkring barnets födelse och det första levnadsåret samt för de föräldrastöd som behövs inom barnsjukvård och barnpsykiatri. Inom kommunen har socialtjänsten efter föräldrarna det yttersta ansvaret för barn och ungdomars uppväxtvillkor, men de har även en skyldighet till att hjälpa föräldrar som av olika skäl behöver få stöd i sitt föräldraskap. Målen är ett stöd som bygger på föräldrarnas behov och intressen. Definition ”Stöd i föräldraskapet” enligt SOU 1997:161 är att; Stöd i föräldraskapet syftar till att genom diskussioner, erfarenhetsutbyte och kunskapsinhämtning kunna öka föräldrars självförtroende och bidra till

att ge barn en utvecklande och trygg framtid. Stödet syftar ytterst till att förebygga problem i föräldraskapet som kan drabba barnet negativt.

Kommunens ansvar

Kommunerna har, vid sidan av föräldrarna det yttersta ansvaret för barn och ungas uppväxtvillkor och för barnets bästa. Kommunerna har också en viktig roll i att medverka till att Sverige lever upp till sina åtagande enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Statens offentliga utredning anser att kommunernas ansvar i första hand bör gälla från det att barnet har fyllt ett år och upp till arton års ålder.

Olika samverkansprojekt tar till vara på befintliga resurser och få en samlad kompetens i syftet att utveckla stödet. FHI anser att det är angeläget att olika projekt fortsättningsvis stimuleras genom särskilda bidragsmöjligheter och fortsatt stöd från t ex Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen. Stödet är enligt utredningens definition förebyggande insatser som kan vara av strukturell, allmän och individuell karaktär. I Statens offentliga utredningar står det att kommunerna ska, enligt § 12 i socialtjänstlagen, verka för att barn och ungdomar växer upp i trygga och i goda förhållanden i nära samarbete med hem och samhälle. De ska också ansvara för en allsidig personlighetsutveckling och gynnsam fysisk- och social utveckling. Detta ansvar gäller barn utanför och inom barnomsorgen i respektive kommun. Kommunerna kan då leva upp till det ansvar som de har att leda en verksamhet i pedagogisk helhetssyn som exempelvis Öppna förskolan. Fördelarna med detta är att man kan sätta in insatser tidigt innan problemen blir för dyra för kommunen/samhället.

Utredningen har vidare i sitt betänkande om stöd i föräldraskapet tagit fram bedömningar och förslag på verksamheter som kommunen ska delge sina invånare. Delrapportens bedömning är att med ett stöd i föräldraskapet avser utredningen den kunskap och det stöd som samhället förmedlar till föräldrar för att utveckla deras kompetens och stärka deras trygghet i föräldrarollen alltifrån när de väntar barn och under barnets hela uppväxttid. Stöd i föräldraskapet är ett erbjudande till föräldrarna som utformas utifrån deras egna behov av och önskemål om kunskap, information, kontakt och gemenskap med andra föräldrar i frågor som rör föräldraskap och barns utveckling och behov. Högskolorna bör uppmärksammas på att se över innehåll i utbildningen till distriktsköterska, sjuksköterska, barnmorska, läkare, socionom, psykolog samt barn- och ungdomspedagog när det gäller att få en bättre

kompetens i frågor om barns utveckling och behov, parrelationer, samlevnad, gruppmetodik och gruppdynamik.(SOU 1997:161)

Delrapportens förslag är:

FHI har givit regeringen förslag på olika verksamheter och vilka som kan tänkas vara ekonomiskt ansvariga men inget är hittills beslutat i riksdagen.

- Utredningen anser att begreppet föräldrautbildning, i den bemärkelse som används i utredningens direktiv, bör ersättas med samlingsbegreppet stöd i föräldraskapet.
- FHI får ett förstärkt uppdrag att arbeta med metodutveckling för att bättre nå föräldrar i förebyggande syfte.
- Socialstyrelsen och FHI får i uppdrag att ordna konferenser i stödet i föräldraskap och dess betydelse.
- Skolverket får i uppdrag att se över kursplaner med hänsyn till barns och ungas behov av kunskap i föräldraförberedande teman som barns utveckling och frågor som gäller föräldraskap.
- Barnombudsmannen i samarbete med FHI får i uppdrag att lägga upp en handlingsplan för information i barnssäkerhetsfrågor. (SOU 1997:161)

Barnens Rätt i samhället (BRIS)

BRIS bildades 1971 och är en ideell partipolitiskt obunden organisation, som är en länk mellan barn, vuxna och samhälle, med FN:s barnkonvention som riktlinje. Samtalen från barn och vuxna har ökat de senaste åren. BRIS har en barntelefon, vuxenstödstelefon och även en webbadress. De som arbetar har fått utbildning av BRIS genom Internet. De har också yrkeserfarenhet av barn och ungdomar. När verksamheten startade handlade arbetet uteslutande om att motverka fysisk misshandel till att idag ha övergått till att även ge råd och stöd. År 2002 inkom 1 969 samtal från vuxna till BRIS vuxentelefon. Av de telefonsamtalen som rings in är 41 % från biologisk moder och handlar oftast om skolproblem och föräldrarollen, 15 % av samtalen rings av pappan och det handlar om umgänges- och skilsmässoproblem och 5,1 % av samtalen är från en bekant till familjerna och de samtalen handlar om misshandel och vanvård. BRIS har även givit ut föräldraböcker, där man kan få enkla tips och råd. Bland annat kan man få råd om oro, stress och att sätta gränser. Ett exempel kan vara

Om du är orolig för att inte vara en bra förälder ibland:

Kom ihåg att det aldrig är för sent att bättra sig.

Barn samlar på sig upplevelser, de har en makalös förmåga att upptäcka din vilja till förändring.

Om ditt barn tämjer gränser och sätter press på dig:

Att bry sig om är också att säga ifrån.

Barn kan inte lita på en vuxen som inte kan säga nej-

De behöver tydliga gränser.

Gränserna bestämmer du själv, och sedan får du som vuxen se till så att det följs.

(BRIS föräldrareflekteringsdelrapport 2002 sid.3)

Vuxna har ansvaret för barns uppväxtförhållanden och livsvillkor, och ansvaret bygger på att vuxna tar reda på barns önskemål och behov. Om vuxna försöker se tillvaron med barnets ögon och hela tiden söker efter barnets perspektiv kan barn och unga på sikt få bättre förutsättningar att komma till tals och beslut som fattas kan få en bättre grund. (SOU)

Rädda Barnens föräldrareflekteringsdelrapport

Rädda Barnen bildades år 1919 och deras vision är en värld där alla barns rättigheter är tillgodosedda. Det är en värld där varje barn uppskattas och respekteras, där alla barn har inflytande och där alla barn har möjligheter och en framtidstro. Rädda barnens föräldrareflekteringsdelrapport har funnits sedan 1991. Man kan ringa anonymt och det är öppet kvällstid alla dagar. Idag är det ca 160 personer som arbetar ideellt. Telefonen är till för alla föräldrar med barn under 18 år, de som jobbar inom skola, förskola och fritids kan ha detta som en resurs. Bakgrunden till att föräldrareflekteringsdelrapporten öppnade var att föräldrarna behövde ha någon att prata med, någon som lyssnar, föräldrar ska kunna tala med andra föräldrar. De som ringer har anonymitetsskydd, det är många vuxna som av olika skäl tycker att det är obekvämt att ringa myndigheter, så som socialtjänsten eller Barn och ungdomspsykiatriska mottagning. (BUP). Det kan upplevas lättare att prata anonymt om sin egen oro och man kan kanske få svar på sina frågor med ett enda samtal. Föräldrareflekteringsdelrapporten finns till för alla och när man själv känner att man har tid och behov av att prata. De som svarar i telefonen hos BRIS och Rädda barnen har inte som uppgift att ta ställning för eller emot någon av föräldrarna utan ska vara en som är neutral och

lyssnar och förmedlar ett barnperspektiv. Man strävar efter att få in barnets känslor och livssituation i samtalet och barnets rätt till båda föräldrarna.

Rädda barnen och Skandia har utvecklat ”*idéer för livet*” som är föräldragrupper på en arbetsplats där de kan hjälpa och stödja varandra i ett informellt nätverk på t ex lunchrasten. Där kan man diskutera t ex familjens situation, känna stöd och hitta ny kraft. Personalen som svarar i Rädda barnens föräldratelefon har deltagit i en studiecirkel där man får ökad kunskap om att lyssna aktivt, lyssna med medkänsla och att bemöta föräldrar med respekt. Man blir därefter utvald genom en intervju till en eventuell anställning. År 2002 inkom det 2500 samtal varav 1300 samtal handlade om föräldraskapet. 68 % av samtalen var av mödrarna 21 % av fäderna. Rädda barnens föräldratelefon har sedan starten varit ”mammornas telefon”. Av de mammor som ringer in är 56 % ensamstående. 58 % av de pappor som ringer är ensamstående. Samtalen handlar mest om problem i samband med skilsmässa, vårdnad och umgänge av barn och känslor av otillräcklighet som förälder.

De senaste åren har samtalen ökat kraftigt från föräldrarna gällande psykiska problem hos barnen. Föräldrarna som ringer till föräldratelefonen har allt från enkla frågor till de mer komplicerade frågorna. I några av samtalen uppger de att de har sökt hjälp tidigare hos t ex polis, skolans elevvård eller BUP/PBU. Den största delen av föräldrarna som ringer in har barn mellan åldrarna 7- 18 år. ”*En viktig del i förverkligandet av gott föräldraskap är att barn har föräldrar som vid behov får stöd i sitt föräldraskap.*”

(Rädda Barnen föräldratelefon 2002 sid. 20). Vidare säger de att ett positivt stöd kan se ut på olika sätt för olika föräldrar. Avståndstagande och kritik är inte det föräldern behöver när man är osäker i sig själv och inte ser en bra lösning på problemet utan det han/hon behöver hjälp i är att hitta ett annat förhållningssätt som både barn och förälder kan utvecklas av. Det stöd och erkännande som föräldern behöver för att få ny kraft vill Rädda Barnens föräldratelefon erbjuda.

Grundläggande behov

I boken *Essäer om Normer och Normlöshet* red. (1980) står det att social mognad och samspel är av större betydelse än kunskap. Det är svårare att reparera skador, som har uppstått som resultat av bristfälliga sociala kontakter i barndomen, än sådana som hänger samman med att man inte har inhämtat tillräckligt med kunskaper. Det går i princip att hinna

ifatt en försummad utbildning, men det är mycket svårt att reparera brister i den sociala mognaden. Med det menar man att om man råkat ut för något tragiskt under uppväxttiden, kan det vara svårt att glömma de tråkiga händelserna och det kan ta lång tid att reparera. Nakasin anser att förmågan att handla genom kärlek, avstå från våld, vara generös och respektera andras rättigheter och behov kommer av att man har blivit generöst och ömsint älskad och respekterad. John Gottman

(2002) säger att även om föräldrarna är engagerade, positiva och kärleksfulla så kan de ha problem att handskas med sina barns känslor när de är ledsna, rädda eller arga. Men om föräldrarna får lära sig de grundläggande principerna för hur man ska handskas med barnet, och om de får öva sig att vägleda sina barn ger detta resultat i social mognad. John Gottman säger att föräldrarnas hemlighet bör vara att finnas till hands och vara närvarande när det behövs. (Eq för föräldrar)

Enligt Tomas Lindsteins (1980) diskussioner om moraluppfostran tar han upp två viktiga frågor:

Vilka normer och regler ska barn lära sig?

Vad ska vi vuxna göra när barn bryter mot reglerna?

Lindstein menar att om man ser frågorna ur ett pedagogisk synsätt blir frågorna följande;

Hur kan barn i olika åldrar uppfatta och hantera regler och normer?

Vilka erfarenheter måste barnen göra för att av egen inre övertygelse hålla sig till reglerna?

Vi måste lära barn grundregler så att det blir ett bra samhälle att leva i. Om barn får lära sig samma regler i skolan som hemma blir det lättare för dem att följa reglerna, än om det skiljer sig allt för mycket från hem och skola. En helhet behövs skapas kring barnet.

Samhället kan knappast överföra sina normer och värderingar till ett barn utan föräldrarnas stöd. Familjen förmedlar rådande seder och bruk, moral, vanor och värderingar, normer och rollmodeller. Familjen kan inte vara ett stöd i samhällets normöverföring, om de inte delar gällande normer. Barn har en naturgiven godhet. Kärleken till sig själv och andra är den högsta dygden. Ett naturenligt levnadssätt enligt Rousseau framhäver hälsa och en positiv etisk utveckling. Ur sin självkärlek kommer kärleken till vår nästa. Då får man uppfattningen om att människor är lika mycket värda (Red. Essäer om normer och normlöshet).

Barbara Coloroso (2001) påstår att våra barn räknar med att vi ska ge dem två saker: konsekvens och struktur. Barn behöver föräldrar som säger vad de menar, menar vad de säger och gör just det de sagt att de ska göra. Det finns inga patentlösningar, inga enkla svar eller

recept när det gäller föräldraskap, men de flesta av oss har olika verktyg för att vara en bra förälder. De flesta föräldrar har olika idéer om bra föräldraskap, olika mål för hur vi kan påverka barnet till att lära sig styra sig själv eller att styra dem och få dem att lyda. Barbara påstår att *”Belöningar och straff är den lägsta formen av fostran”* (Colorosso sid.62).

I och med detta att forskning och författare skriver och ägnar sig åt vikten av ett bra föräldraskap och god fostran vill vi undersöka en kommun vad de kan bistå till de föräldrar som är intresserade av att lära sig mer om sina barn och vad kommunen har att erbjuda.

Syfte

Syftet är att undersöka om en kommun uppnår statens offentliga utredningar angående mål i föräldrastöd.

Frågeställningar

Vilka verksamheter finns tillgängliga i kommunen?

Vilka kan vända sig till verksamheterna?

Vilka mål har kommunen?

Metod

Metodval

Vi använde oss av en kvalitativ metod då vi ville ha en helhet i intervjuerna, vad gällde kommunernas verksamheter. Genom de personliga intervjuerna fick vi stor förståelse och erfarenhet. Helhetsbilden möjliggör en ökad förståelse för sociala processer och sammanhang. Informanten ska ha stor frihet att utforma sina egna uppfattningar. Enskilda och gruppintervjuer gjordes utan fasta frågor eller svarsalternativ. Vi hade frågeområden vi använde oss av för att lättare hålla oss till ämnet.

Vi har använt oss av kvalitativ metod och kritisk teori i vår studie som metod. Kritisk teori granskar delar av samhället och ger en medvetenhet som kan bidra bland annat till att arrangemang, mål, procedurer, reformer, styrning och idéer kan få en ändrad riktning. Grunden till kritisk teori kommer från Frankfurtskolan på 1920- talet i Tyskland, där kombinerades kunskap från sociologi, psykoanalys, filosofi, ekonomi och estetik i en unik samhällsvetenskaplig forskningsmiljö. Man utvecklade sociala teorier som var praktiskt betydelsefulla för samhället. Kritisk teori kännetecknas även av ett utpräglat intresse för ett kritiskt ifrågasättande av sociala verksamheter. Man kan här som forskare utnyttja befintligt empiriskt material, och tolka det utifrån sina frågeställningar. Emancipatoriskt kunskapsideal är mål för forskning och studier och att det ska leda till frigörelse från förtryck av snedvridna bilder av verkligheten som sprids genom reklam och propaganda. De flesta föräldrar vågar

inte ta kontakt med verksamheter på grund av förutfattade meningar från samhällets invånare. Man kan anses som en ”dålig” förälder om exempelvis grannen får reda på att man sökt råd eller stöd för sitt barn. Målet är att forskning och studier som bedrivs ska frigöra sig från de framställningar av verkligheten som makthavare får, för att dominera i skola, utbildning och massmedier (Alvesson & Sköldbberg).

Urval

Intervjuerna är gjorda på fyra verksamheter i en kommun. En kommunpolitiker som är ansvarig för skolans utbildningar och stöd i kommunen intervjuades också. Vi kontaktade Rädda barnens föräldrareferens och genom dem fick vi tillskickat oss en årsrapport daterad 2002. BRIS årsrapport 2002 fann vi på Internet gällande föräldrareferensen.

Vi gjorde totalt fem intervjuer. På två verksamheter gjorde vi enskilda intervjuer, på de resterande tre verksamheterna utfördes fokusgruppsintervjuer. Fokusgruppsintervju innebär bland annat att det är fler som intervjuas. Man kan se både fördelar och nackdelar med de två olika intervju-sätten. Fördelen med att vi var två som intervjuade var att vi lättare kunde referera till arbetet vid senare analysbearbetning. Respondenterna var inte helt utsatta utan de var fler och kunde ge varandra stöd och komplettera varandra i frågeställningarna. Nackdelar med att intervju i grupp kan vara att de inte vågar säga allt de tycker och tänker, utan håller sig till vad gruppen tycker. Vid de enskilda intervjuerna var vi två mot en och det kan uppfattas som vi mot dem.

Datainsamling

Internet gav oss lämplig litteratur till vårt arbete och vi fann olika verksamheter och metoder som finns runt om i Sverige. Även På Folkhälsoinstitutets, Skolverkets och Regeringens hemsida fanns lämplig litteratur. Vi fann användbar litteratur från vår pedagogikkurs (1-60 poäng), och skolans bibliotek. Intervjuerna gjordes utifrån olika intresseområden. (Bilaga 1) och planerades utifrån varje verksamhet. Vi hade öppna svarsalternativ och intervjuerna varade i ca; 1- 2½ timma. Intervjuerna spelades in på band, och transkriberades efteråt, för att kunna återge texten exakt vid genomläsning. Deras kroppsspråk och engagemang noterades av oss. Man har olika förväntningar på olika personer pga. deras titel alltså olika förutfattade meningar. Det kan då både vara enkelt och svårt att intervju en del människor. Det tema vi

valt är inte personligt utan vi märkte att det var lätt att få de intervjuade att svara på våra frågor och även själva berätta om sin roll i verksamheten. Utifrån våra frågor var det naturligt att det blev följdfrågor för att få ett så kompletterande material som möjligt.

Bearbetning och analys av data

Efter avlyssning, kontrolläsning och ett antal genomläsningar gjordes en bearbetning av intervjuerna i form av en komprimering genom att vissa upprepningar och avsnitt som bedömdes ligga vid sidan av undersökningens frågeställningar togs bort. I några intervjusvar innebar det en viss tolkning för att bringa förståelse i vissa uttalanden. Tolkningarna anser vi varit rimliga utifrån själva intervjusituationen. Det innebär inte att utsagornas innehåll ändrats men att de t ex givits en viss struktur för att bli förståliga i sammanhanget.(?)Evelina

Trovärdigheten

God validitet innebär att man med säkerhet vet att instrumentet eller frågan uppmäter de man avser att uppnå. I kvalitativ metod som instrument i våra intervjuer har man endast en liten möjlighet att i förväg kontrollera trovärdigheten. Vi har därför försökt att vara så tydliga som möjligt i utformningen av frågorna i intervjuerna. Vi anser då att det är en liten risk för misstolkningar. Man kan aldrig vara 100 % säker på att de håller sig till sanningen men vi tror inte att de har någon anledning till att förvränga verkligheten. Eftersom alla intervjuerna utfördes av oss båda, var det enklare att registrera svar och kroppsspråk. Vi kunde då komplettera varandra vid analys av data. Även bandspelaren har varit ett bra hjälpmedel i och med att man kan lyssna av och försäkra sig om att man har uppfattat allt korrekt. Valet av att inte nämna statens offentliga utredning i intervjuerna var medvetet från vår sida, på grund av att svaren då kunde ha blivit annorlunda och styrda.

Etik

Med tanke på de konfidentiella handlingar som finns har vi nämnt verksamheterna, men ej personerna eller kommunen vid namn. De anställda vi intervjuade står gärna för sina åsikter och vill gärna sprida sin kunskap om barn och stöd för föräldrar istället för att hemlighålla

den. De som medverkar får möjlighet att tillhandahålla ett exemplar av examensarbetet. För att få en angenämare läsning har vi fingerade namn i stället för siffror.

Metoddiskussion

Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer i vårt examensarbete med öppna svars alternativ. Det blev både enskilda och fokusgruppsintervjuer som man kan se både fördelar och nackdelar med. Vi deltog båda vid intervjuerna. De enskilda intervjuerna uppfattade vi som avspända, på grund av att de kan säga sina tankar och åsikter mer fritt, men i fokusgruppsintervjuerna kan det bli att man anpassar sig mer till gruppens tankar och åsikter. Vi kan ha haft inverkan på intervjuerna, den enskilde kan ha känt en viss oro för att vi var två som intervjuade. Däremot i fokusgruppen kan de intervjuade känna en viss styrka i arbetskamraterna, nackdelarna i fokusgruppsintervjuerna kan vara att de inte vågar säga sina egna åsikter och tankar utan de anpassar sig till gruppen.

Om vi valt en annan metod hade vi då kommit fram till ett annat svar?

De intervjuade hade svarat på frågor gällande stöd i föräldraskap och vi hade ställt de svaren mot Statens offentliga utredning och jämfört kommunens mål även då. Den metod vi valt tycker vi passar för ändamålet eftersom vi undersöker utredningens mål och om verksamheterna uppfyller dessa. Om vi hade gjort en enkätundersökning på verksamheterna hade vi fått mer styrda svar, vi hade förmodligen inte fått en så heltäckande studie som vi nu fått, utan vi hade då kommit fram till andra svar.

Maltèn (1995) säger att den kritiska teorin med dess kritik av det teknologiska samhällets idéer hävdar att människan inte är formad av sin historia och miljö, utan också själv har en skapande roll i samhällsutvecklingen. *”Människan måste frigöras och medvetandegöras om rådande miss- och maktförhållande i samhället.”* Lärarkompetens (sid:111) Vi måste granska sociala lagar och myndigheter, vi måste utveckla individen till att ta större ansvar och att delta i samhällets uppbyggnad.

Syftet med kritisk teori är att det är, avslöjande, frigörande och förändrande. Förhållningssättet är kritisk reflektion subjektiv- objektiv. Man är en individ i samhället som tar så mycket för givet i sin kommun att det man söker ska finnas och vet inte alltid vad som

fungerar och inte heller vad man har för rättigheter och skyldigheter som förälder. Vi vill undersöka vad man kan nå för stöd som orolig förälder.

Resultat

Vi har sammanfattat intervjuerna från tre verksamheter samt en intervju med en kommunpolitiker. De har alla fingerade namn i intervjuerna.

Öppenheten

Socialtjänstens mottagningsgrupp består av tre verksamhetsområden:

Råd och stöd

Anmälningar och ansökningar

Jour och beredskap.

I kommunhusets lokaler finns verksamhet 1, där fem personer är anställda. En av dessa är vår informant, som berättade i vår intervju att denna verksamhet öppnade våren 2003. De anställda gör en ”pejling” när den vuxne ringer för att senare lotsa till rätt verksamhet. Oftast är deras verksamhet den första instans de vuxna ringer till när man är orolig för något barn, vuxen eller ungdom. Alla är välkomna att ringa hit och ibland slussas de vidare. Verksamheten Råd och stöd fungerar så att den vuxne själv tar kontakt med enheten i en fråga som berör personen. De anställda har ingen skyldighet att registrera inkommande samtal, och de registreras inte i socialregistret, det innebär att man kan vara anonym. Verksamheten gör en förhandsbedömning som innebär ett första möte och samtal med berörda. Det kan vara att den som söker vill prata om sin familjs sociala livssituation. De får bland annat in samtal om barnmisshandel, i dessa fall börjar arbetet med en förhandsbedömning och efter det fattar man ett beslut om vad som ska hända. Det kan leda till en anmälan som går till vidare instans. De kan välja att arbeta med reflekterande team, nätverksmöten, risk och säkerhetsanalysmöten. Ibland används video för att utvärdera deras arbete. ”Lösningfixare” är också en metod. Där tittar de på vad är bekymret, vad är målet de vill uppnå, hur löser de detta? Om personalen ser att barn far illa slussas de vidare till annan kunnig personal. De ser sig själva som en god samtalspart och de utgår från ett lösningsfokuserat arbetssätt. Personalen utgår från att alla har de resurser och förmågor som krävs för en förändring, det gäller bara att komma på hur. Grunden är alltid samtalet, det betyder att de fokuserar sig på mål och idéer om lösningar.

Syftet med detta är att slussa vidare familjerna. Det ska inte vara svårt att komma i kontakt med någon om man vill ha hjälp. *”Försöka få en helhet i kommunen, försöka lappa ihop familjen, men i denna kommun är det bra.”*. Menar informanten. Målet är att vara till nytta

för invånarna. Det finns politiska mål som de följer i sin verksamhet. De är ett förebyggande arbete till de politiska målen. Verksamhet 1 ser samtalen som en vilja till positiv förändring av en familjesituation.

Nätverkscentrum

Verksamhet är beläget i en lokal i centrum. Där intervjuade vi två anställda. Vi valde att kalla dem för Tore och Pia. Tore är utbildad i bl.a. bildterapi, och fritidsledare med många års erfarenhet av socialt arbete. Pia är utbildad socionom. De ställde tre frågor till oss som inte var relevanta men ingick i deras metod att möta människor på denna verksamhet. Det upplevde vi som att det var lättare att fråga det vi eftersökte för de hade öppnat samtalet med lite roliga frågor. Väggen var smyckad med en tavla som innehöll vad de benämner ”muslans” regler. Reglerna är;

- Inte bråka
- Vi ska vara bra kamrater
- Vi ska få prata till punkt och lyssna på varandra
- Vi har rätt att stå över
- Det som man säger i gruppen stannar här

Dessa regler gäller i deras lokal och kan även användas hemma eller i klassrummet. Tore och Pia är anställda på Socialtjänsten men har en egen lokal och för inga journaler, utan skriver bara en verksamhetsberättelse och för statistik över antalet besök. De har tillsammans 50 års erfarenhet och det för med sig att de har tagit sig vissa friheter inom ramarna för deras verksamhet. Målgruppen är 0-100 år, alla föräldragrupper är representerade och alla är välkomna. De som går under Lagen om vård av unga (LVU) och är inskrivna på Socialen är ibland där trots att de har ett annat nät kopplat runt sig. *”Inga möten är förutbestämda”*. Mötet formas efter besökaren, det brukar bli bäst så sa Tore. Pia säger;

”Vi lägger ju ribban på något sätt. Det finns i våran metod, generaliseringen. I mötet mellan oss och personerna, vi måste skapa de bästa förutsättningarna släkt och vänner, hur ska vi hitta en lösning?”

De arbetar mycket med att delar av släkten kan medverka i samtal med kärnfamiljen. Alla möten oavsett problem och storlek börjar alltid med ett samtal för att lokalisera syftet med mötet. Tore och Pia arbetar med föräldrarna mer än med barnen och de står för sina åsikter och image ut till andra verksamheter. Barnet får inte komma till tals på dessa möten. Det är

ett led i deras metod att barn ska lära sig att lyssna på vuxna och att kunna bli tillsagda utan att svara emot. Metoder de använder sig av är Art team (målar på akvarell eller dylikt material), kognitiv träning (arbetar i gruppform om värderingar och uppfattningar om sig själv), bildterapi och icke verbal terapi (spelar på instrument).

De tycker att föräldrarna i dagens samhälle är inneboende hos sina barn och inte tvärtom. Tore säger att en uppretad förälder är bättre än en tyst förälder. En åsikt de delar är att man inte kan gå därifrån utan att bli påverkad, man kan inte vara objektiv. Föreläsningar ingår i deras metod där gränssättning och dialog är några av deras ståndpunkter. Antistressföreläsningar har de för lärare, där det ingår måleri för att avreagera sig. *"Det är inte en svår konst att fostra barn, bara man litar på sitt inre, det blir ofta bra"* säger Pia. De talar genomgående om att ett barn behöver båda sina föräldrar, manligt och kvinnligt. Man kan se det som ett lila barn som Tore uttrycker det, pappa är blå och mamma är röd, en blandning av detta och barnet blir lila. Han menar att barnet behöver pappas lite grövre och "skitiga" uppfostran och mammas lite mer empatiska och strukturerade. Tore menar på att *"lite barnarbete är bra, det ökar självkänslan hos barnet, att de gör någonting"*. De som söker upp Nätverkscentrum är alltifrån "bångstyriga" barn till tonåringen som har åkt fast för "fylla".

Tore och Pia säger att det är viktigt som förälder att finnas till, föräldrarna tänker att barnet är bara deras ensak men de vet inte hur de ska styras. *"Jag som förälder har huvudansvaret men kanske inte några bra verktyg för att styra mitt barn"*. Vår tro på oss vuxna som goda auktoriteter har rubbats. Om barnet är ledsen, arg eller är busig är det vuxnas fel och vuxna lägger ner mycket tid på att leta efter orsaken till det istället för att vägleda barnet till rätta. De har sett många exempel på att vi vuxna kritiserar varandra, istället för att vara ett stöd för varandra när någon haft anledning att fostra barnen. *"Så får läraren inte göra", "Det var klumpigt sagt", "han är inte bättre själv"*. Pia och Tore är rädda för att föräldrar och vuxna lär barnen att inte lyda vuxna okritiskt. *"Vårt råd till föräldrar och lärare är, be aldrig barnen om ursäkt för att du har varit tvungen att fostra! Informera barnet i stället om att du var tvungen att ryta till när barnet inte lyssnar?"* Deras budskap till föräldrarna är att det inte går någon nöd på barnen. De får inte bli besvikna arga eller ledsna enligt många föräldrar. Barn lär sig sina rättigheter redan på dagis och hotar med att anmäla föräldrarna för minsta felsägning eller tag i armen. Deras syn på föräldrskapet är att *"återta stammen"* som Tore uttryckte det. Det finns bara en sak som är viktigare än att lyssna på våra barn det är att de lyssnar på oss vuxna. Ett av deras syfte är att föräldrarna ska ge följdfrågor på läxorna, på

ämnen om deras läxor så att det ökar intresset på kunskaperna och lusten att lära. Man behöver inte jobba med sig själv, man ska lära känna sig själv ”*Acceptera mig som jag är*”.

Målet med deras verksamhet är att öka föräldrakaraktern gentemot barnet, speciellt tonåringen, att peppa föräldrar att vara en trygg förälder och att det är deras intresse att stödja föräldrarna som då gynnar barnet.

Föräldraforum

Nio personer arbetar på följande verksamhet. Vi har intervjuat tre av dessa och döpt om informanterna till Mia, Max och Tom. De har bl a Socionom utbildning och många års erfarenhet av familj och barngruppsarbete. Till verksamheten kan vem som helst när som helst vända sig med ”små” eller ”stora” problem. Mia säger att det är många olika sorters familjer som söker sig hit, hela konceptet finns. De konstaterar att de hjälper ensamma mödrar mest, men vet inte om de är majoriteten. Det finns familjer som först har pratat med skolans kurator, advokat, fritids, dagis och socialsekreterare och blivit tipsade om oss och de ringer direkt hit. Deras grunduppdrag är att serva socialsekreteraren. Verksamheten har ett familjeboende kopplat till verksamheten, där familjer får bo under en begränsad tid. Familjerna som bor där behöver mer eller mindre övervakning dygnet runt en kortare period. De tar emot familjer med bistånd och utredningar via socialsekreterare. De har märkt att de som ringer hit självmant har en annan sorts drivkraft att hjälpa sin familj. *”Behovet har ökat”* säger Mia. Familjen och fostran är det centrala i denna verksamhet, inte barnverksamhet. Personalen säger att, *”det är lätt att säga att barnet tar över, men det är ju faktiskt så att det är i steget innan föräldern ska stoppa barnet från att ta över”*. *”Att återupprätta föräldraskapet är ju jätteviktigt.”*

De möter många föräldrar som vill att skolan ska göra ”sitt” innan de själva tar kontakt med någon verksamhet. Föräldrarna som söker sig hit har oftast dåligt självförtroende och dålig tilltro till sig själva. Max säger att, *”de här att föräldrarna blir överraskade, att de inte har kontrollen över sina barn, att det har gått bra att uppfostra dem när de var små, men det har inte hängt med i sitt barns utveckling. De har inte reflekterat över sitt sätt att hanterat barnet, utan de kör på med samma metod. När inte det hjälper längre undrar föräldrarna vad de ska göra och söker hjälp hos oss”*.

Metoden de använder sig av är samtalsmetodik som bygger på samtal, det är deras förhållningssätt. De har det salutigena *”tänket”*, detta blir till slut deras egen metod. De har ett antal samtalsmöten med varje familj för att komma fram till den bästa metod som kan hjälpa dem. Personalen frågar alla som söker sig till denna verksamhet vad de vill ha hjälp med, och om det är möjligt att nå ett sådant mål här. Det kan finnas sådana mål som ligger långt utanför deras verksamhet. De träffas så många gånger föräldern vill. Ibland räcker det med ett samtal, men de flesta kommer dit upprepande gånger. De finns de som inte vill visa

sitt problem med en gång, sen finns det föräldrar som har svårt att prata, för dessa familjer behövs det ett par möten till.

Första träffen börjar med ett samtal. Man kan komma till verksamheten, spela spel och laga mat, det brukar bli som upplagt för konflikter inom familjen. Om det behövs gör de hembesök och utifrån det planerar man hur man ska gå vidare i behandlingen. De använder sig av hemmaplanslösningar, det är bra ur den aspekten att man kan vara kvar i sin hemmiljö och se hur familjen är till vardags. En annan metod de använder sig av är MARTEMEMO, vilket innebär att de filmar föräldern med sitt barn korta stunder för att se vad för signaler som de ger varandra och utgår sedan ifrån detta tillsammans för att utveckla det till något positivt. Verksamheten arbetar mycket med att föräldrarna själva ska hitta lösningar tillsammans med personalen. Många föräldrar känner sig osäkra hur det ska hantera sina barn i situationer där barnet verkligen utmanar dem. Det är vardagliga frågor de får; Vad är viktigt för mitt barn i deras utveckling? Föräldrarna behöver ta makten och ta fram det goda och på den vägen bli en stolt förälder. Deras mål är att de vill ha stärkta familjer och att barn fostras av stolta vuxna. *”Vi vill hjälpa dem att hitta strategier, hjälpa dem i vardagen och i tuffare situationer. Vi försöker förändra oss efter det behov som finns hela tiden, att ha en grundkompetens”*.

Personalen vill att föräldrar ska känna till dem och att de lätt ska kunna nås för att användas som bollplank vid frågor. De har en mall (bilaga 2) där det står vad kärlek, omvårdnad och fostran kan ge barnet. Det resulterar förhoppningsvis i att det blir stärkta familjer och att barn fostras av stolta vuxna. *”Många föräldrar känner sig osäkra på hur man ska hantera sina barn i situationer där barnet verkligen utmanar dem, antingen tar man i för häftigt eller så blir det helt andra effekter. ”Där känner vi att vi kan göra ett jättejobb.” ”Att hjälpa dem hitta strategier i vardagen och i tuffare situationer”*. De tycker att man måste vara konsekvent i sin fostran, de vill öka någon sorts förutsägbarhet. Syftet med deras verksamhet är att stärka föräldrar att fostra sina barn inte tvärtom. Att alla ska kunna ringa hit med stora som små problem och att hjälpa så många som möjligt med enkla metoder.

Familjecentrum

Vi intervjuade fingerat namn Tina, i stora fina lokaler. De är fyra heltidsanställda, en specialpedagog, en socialpedagog, en barnsjuksköterska och en förskolelärare. Verksamheten består av öppen förskola, MARTEMEO och spädbarnsträffar. Från början skulle de vara en förebyggande verksamhet för barn mellan 0-7 år. Vidare fick de ytterligare ett uppdrag och det var att de skulle möta föräldrarnas behov i denna kommun. Verksamheten vill utveckla meningsfullhet och sammanhang. Med hjälp av metoden KASAM. Uttrycket myntades av Antonovsky och betyder ungefär friskhetsfaktor. KASAM rymmer tre komponenter: hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet som hjälper människan att utvärdera livets svårigheter. Föräldrar stärks i att de duger som föräldrar och tittar på vad de gör som är utvecklingsbefrämjande för deras barn. De vill att andra ska få träffa andra i samma situation och känna att man inte är ensam om sina problem. Föräldrar som uppsöker verksamhet 4 känner sig starkare och säkrare som förälder efter några möten här hos oss. Verksamheten vill leta efter ”*friskfaktorer*” mer än ”*riskfaktorer*” det innebär det salutogena synsättet. Föräldrarna kommer hit första gången för att få information om verksamheten och för att delge personalen vad de behöver för hjälp och stöd. Exempel på hjälp och stöd till föräldrar kan vara: Hur jag ska hantera mitt barns ilska, hur jag ska hantera syskonavundsjuka, är jag en tillräckligt bra förälder för mina barn och hur ska jag få mitt barn att äta eller sova?

Verksamhetens tydliga struktur så som att visa föräldrarna vikten av matrutiner och sovrutiner etc. och kontinuitet har hjälpt några föräldrar att få struktur i hemmet. Här pratar man mycket om gränssättning och föräldraskap. Deras mål är att stärka föräldraförmågan, förebygga tidiga relationsstörningar, utveckla familjens omsorgsförmåga och stimulera till en positiv samvaro mellan förälder/barn. Personalen vill aktivera ett nätverk kring familjen så att de senare kan slussa familjen vidare till kommunens verksamheter för föräldrar och barn. Politikerna vill också att verksamheten ska fånga upp barnfamiljernas behov. Verksamheten är uppbyggd för att stärka föräldraförmågan både generellt och riktat genom ett samtal. Personalens uppdrag är att vara lyhörda för föräldrarnas behov och önskningsar och att stärka föräldrarna så att de blir mer trygga i sin föräldraroll. De vill också att det ska finnas ett samband. De försöker stödja föräldrarna i sitt egna sätt att vara, stärka föräldrarna så att de vågar ta konflikter. Metoderna de använder sig av är MARTEMEO tanken är att återföra det goda mötet mellan vuxen och barn. De arbetar med lösningsfokuserat arbete som utgår från

att klienten eller familjen upptäcker situationer eller tillfällen, när man kunnat hantera problemen på ett mer konstruktivt sätt. Man arbetar med tydliga problemdefinieringar och målformuleringar. De använder sig av matlagning för att öka trivseln och för att klar göra vikten av matrutiner. Man använder sig också av känslan av sammanhang (KASAM). Detta genomsyrar den pedagogiska verksamheten genom att de har en tydlig struktur på de dagliga aktiviteterna. Regler och rutiner skapar förutsägbarhet vilket gör att barn och föräldrar vet vad som förväntas av dem och barnen känner trygghet. De har telefonjour som man kan ringa till dagtid. Verksamheten följer folkhälsorådet projekt form och deras delmål och intuitioner för att främja barns hälsa.

En del av deras syfte är att locka föräldrar att vilja veta mer om sitt barn, se det goda i sin föräldraroll och förstärka det positiva i samspelet. Syftet är också att skapa möten mellan människor, stora som små familjer, personal som arbetar med barn och familjer, samt ideella verksamheter. De vill skapa regler och rutiner för de familjer som söker sig dit, det får barn att känna sig trygga och de stärker föräldrar och de vågar ta konflikter för de vet vad som kan vara rätt och fel.

Intervju med en kommunpolitiker

Vi mötte ”Sten” på hans kontor i kommunhuset. Sten är ordförande i utbildningsförvaltningen, vald av socialdemokraterna i kommunen. Det är ett förtroendeuppdrag på en mandatperiod. Han ansvarar för budgeten för förskola, grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Utbildningsnämnden fick för ett par år sedan extra miljoner för att utveckla föräldrastödet och det har resulterat i bland annat Föräldracentrum. Sten anser att kommunen har ett bra system för att trygga barnet i verksamheterna. Sedan många år tillbaka arbetar de för att ha samverkan mellan olika förvaltningar för att få en helhet i kommunen. Barnet befinner sig i hemmet och i skolan och behöver en helhet i sin vardag. 1999 fick kommunen extra miljoner för att användas till samverkansinsatser mellan skola och socialförvaltningen, för att gagna barnets bästa. Man satsade då på föräldrastöd genom bl. a Föräldracentrum där de skulle kunna ge råd och stöd och kunna slussa vidare vid behov. Man anställde också fler specialpedagoger i kommunen för att ta tillvara barns behov och öka tryggheten. *”Eftersom samhället är så komplext idag klarar inte föräldrarna av att själv fostra, utan behöver hjälp från skolan.”*

Skolan är en spegling av samhället där föräldrar och lärare måste hjälpa barnen på bästa sätt. Problem i skolan som har med elever att göra, bör lösas där om eleven trivs och inte lyfta ut eleven till annan verksamhet. *”Syftet är att öka tryggheten i skolan, om man är trygg tar man in mer kunskap”* säger Sten. Denna kommun använder sig av Manchestermodellen som i stora drag går ut på att den kartlägger barnet i en ”sorts helhet”. I helheten ingår vardag, familj, skola, släkt och frivilliga aktiviteter, att undervisningen skall utformas utifrån elevens förutsättningar och att barnet/ungdomen är i svårigheter, inte att den har svårigheter. Verksamheten kring Manchestermodellen har anställda dygnet runt. Det finns ingen utbildad personal i Sveriges skolor för den här modellen men den används. Arbetsgruppen inom denna modell använder sig av åtgärdsprogram. Syftet som Sten ser det är att ha en helhetsbild av barnet bland personal och att trygga deras skolgång.

Målet är en samverkan mellan skola, fritidsgårdar och förvaltningar mm. Att man ska öka trivsel och trygghet i skolan. Sten säger att *”det har varit lite tabu förut”* att söka hjälp, men hoppas på att det ska bli vanligare att fråga och söka hjälp. Ett av de stora målen är också att få in mer föräldrar i skolorna och att det ska bli mer engagerade i barnens skolgång.

Analys av resultat

Statens offentliga utredningar har uppsatta mål i stöd i föräldraskap som kommunerna bör uppfylla fram till år 2004. Med tanke på detta har vi undersökt en kommun och dess möjligheter att uppnå dessa mål, utifrån de verksamheter som kommunen bedriver. Vi jämförde utredningens mål med de verksamheter där vi utförde intervjuerna. Statens offentliga utredningars mål står nedan som punkter och efter följer vår analys av resultatet i förhållande till målen.

- Landstingen ansvarar för stöd i föräldraskapet under den tid som föräldrarna väntar barn och fram till barnet fyller ett år samt för riktade insatser till föräldrar med barn som sökt hjälp inom habiliteringen och barnpsykiatri.

Barnavårdcentralen i Landstingets regi, är en fungerande verksamhet som har funnits sedan många år tillbaka och är till för barn upp till 18 månader när det gäller stödet. Landstinget var inte vår avsikt att analysera.

- Kommunerna ansvarar för utveckling av generellt och riktat stöd i föräldraskapet till föräldrar med barn i åldrarna 1-18 år.

Verksamheterna vi intervjuade tar emot föräldrar med barn i alla åldrar. Föräldraforum och Öppenheten är nya verksamheter för utveckling av föräldrastödet. Föräldraforum erbjuder bland annat spädbarnsträffar, öppen förskola och matlagningsgrupper. Öppenheten är den första instansen man kan vända sig till för att sedan bli vidarelussad till kommunens verksamheter. MARTEMEO är en bra metod för utveckling av riktat stöd i föräldraskapet och det används på Familjecentrum och föräldraforum. De två sistnämnda verksamheterna har funnits i ett antal år. Utbildningsförvaltningen blev tilldelade extra pengar för att öppna verksamheter och de resulterade i Föräldrforum. Med personalens olika kompetens på verksamheterna har man stor möjlighet att utveckla det riktade stödet i föräldraskapet.

- Alla föräldrar med barn i åldrarna 1-18 ska vid flera tillfällen under barnets uppväxt erbjudas stöd i föräldraskapet.

Verksamheterna erbjuder stöd i föräldraskapet. Öppenheten erbjuder bland annat föräldrasamtal och slussar sen vidare familjen till lämplig verksamhet. Familjecentrum erbjuder samtal, hemmalösningar och ett tillfälligt boende. På Familjeforum erbjuds det samtal, MARTEMEO, matlagingsgrupper och öppen förskola. Nätverkcentrum jobbar med föreläsningar, samtal inom familjen där de oftast kontaktar delar av släkten och med Art team. Det finns stöd att få hos de olika verksamheterna men man får söka sig dit själv, de skickar inte ut någon information till hushåll med barn. Det kan vara så att i vissa fall tar läraren kontakt med barnets familj och lämplig verksamhet för samtal.

- Kommunerna ska främja föräldrarnas möjligheter att själva ansvara för stöd i föräldraskapet.

Föräldrarna ska själva få möjligheten att ta ansvar för stöd i föräldraskapet då kommunen ska främja deras intresse. Genom våra intervjuer har vi inte stött på någon verksamhet som främjar det egna ansvaret för att starta exempelvis föräldragrupper.

- Kommunerna ska ansvara för samordning av och information om pågående och planerade föräldrastödande verksamheter.

Det är kommunens ansvar att informera föräldrar om föräldrastödande verksamheter. Information om verksamheterna finns att få genom broschyrer och kommunernas telefonväxel. Utöver det finns inte någon annan informationsutgivning. Ett mål som Nätverkcentrum och Familjecentrum har gemensamt är att de vill vara lättillgängliga och mer synliga för kommunens invånare. De uppdaterar kontinuerligt kommuns hemsida på Internet. Kommunen skickar ej ut generella kallelser till berörda föräldrar, men de har broschyrer och information om pågående och planerade verksamheter.

- Kommunerna ansvarar för att en gemensam grundsyn utvecklas bland kommunens anställda vad gäller barns behov och rättigheter samt inriktningen av stöd i föräldraskapet.

Kommunpolitikern som vi intervjuade menar på att det finns en helhetssyn på barnet och en gemensam grundtanke från förskola till gymnasiet. Där personal försöker främja föräldrarna och barns behov. Samverkan mellan verksamheterna i kommunen så som skola och socialtjänst ger en helhetsbild som personalen kan jobba mot. Öppenheten startar sina samtal med en ”pejling” där de ser till familjen och barnens behov innan de slussar familjen vidare.

Ser de att barnet far illa slussas det vidare till barngruppen inom socialtjänsten. Verksamheterna som vi intervjuade arbetar alla med socialtjänstlagen.

- Kommunerna tillsammans med landstingen utvecklar en gemensam grundsyn på barns behov och rättigheter samt om stöd i föräldraskapet inom de verksamheter som möter barn och föräldrar.

De verksamheter som vi träffat har en gemensam grundsyn och försöker att utveckla stöd i föräldraskapet där landsting och kommun har gemensamma verksamheter enligt kommunpolitikern.

- Olika samverkansprojekt bör stimuleras genom särskilda bidragsmöjligheter och fortsatt stöd från t.ex. folkhälsoinstitutet och socialstyrelsen.

Med det menar de att bidragsmöjligheter och stöd bör stimuleras exempelvis:

Familjeforum är en av de verksamheter som fått särskilt bidrag för fortsatt stöd från socialstyrelsen genom utbildningsförvaltningen i kommunen. Deras mål och syfte är att stärka föräldern i sitt föräldraskap. Verksamhet är också en ny verksamhet som startades våren 2003. De har tre områden de arbetar med, råd och stöd, anmälningar och ansökningar och jour och beredskap.

- Föreningar och andra organisationer bör, gärna i samarbete med kommuner och landsting, stimuleras till att utveckla verksamheter som syftar till stöd i föräldraskapet. SOU 1997:161 (sid 79)

Invånarna i kommunen har även tillgång till Rädda Barnens föräldratelefon, BRIS föräldratelefon och nattvandrarerna som är frivilliga föräldrar. De sist nämnda är tillgängliga på helgernas kvällar och nätter för ungdomarna. Föreningar och organisationer i t ex Småland och Gotland har fungerande verksamheter som samarbetar med kommun och föreningar. I våran aktuella kommun har det inte i intervjuerna framkommit någon verksamhet där föreningar och kommun samarbetar. Genom media har det framkommit att kommuner över landet ordnar tillsammans med exempelvis fotbollsklubbar idrottsdagar för elever 6-13 år.

I undersökningen har vi kommit fram till att det verksamheterna har gemensamt är att stärka föräldrarna i deras egen föräldraroll och att de brinner för att hjälpa föräldrar. De ser en positiv påverkan med det arbete de utför för föräldrar och samhället.

Diskussion

Resultatdiskussion

Kort sammanfattning av resultatet

I kommunen finns det verksamheter som är till för stöd i föräldraskapet. Verksamheterna uppfyller vissa av statens offentliga utredningars mål mer eller mindre. Målet för regeringen är att kommunerna ska uppnå de mål som utredningen har givit i förslag till december 2004. Den aktuella kommunen är långt fram i sin planering. De verksamheter som är representerade i kommunen är till för alla föräldrar och barn, dit man kan vända sig med ”stora” som ”små” problem via telefon eller med samtal. Man kan även vända sig till verksamheterna för att bli bekräftad i sitt föräldraskap. Den personal som arbetar vid respektive verksamhet företräder socialtjänstlagen men har ingen anmälningsplikt till något register.

Vilka verksamheter finns tillgängliga i kommunen?

De verksamheter som är representerade i kommunen är följande Öppenheten, Nätverkcentrum, familjecentrum och familjeform. BRIS och Rädda Barnen har en föräldraretelefon dit alla föräldrar i Sverige kan ringa för stöd och få råd i sitt föräldraskap.

Om man jämför med till exempel Leksands och Örnsköldsviks kommun finns det idag fungerande verksamheter i större grad enligt FHI än i denna kommun. Kommunchefen i Leksand ser positiva åtgärder i samhället i form av mindre skilsmässor, tryggare familjer och det har givit ekonomiska vinster för kommunen sedan 1997. Det är mycket bra att denna kommun satsar på den här sortens verksamhet och förhoppningen bör vara att de vidareutvecklar sina verksamheter längre än fram till det att projektet sträcker december 2004. Kommunen får förhoppningsvis se vinster med denna satsning i form av t.ex. lugnare barn på förskola –skola och tryggare föräldrar osv.

Till vilka vänder sig verksamheterna?

Verksamheterna är till för dem som vill ha råd och stöd i sitt föräldraskap. Man behöver inte ha ”problem” i någon större utsträckning utan en del vuxna kanske bara vill höra att de duger som föräldrar. Det finns de föräldrar som kan få tillfälligt boende, samtalsterapi, träffa

personal som kan erbjuda MARTEMEMO, Art team, föreläsningar från exempelvis familjecentrum matlagningsträffar och telefonjour. De som har hört av sig till exempelvis skolkurator och personal inom barnomsorg kan bli lotsade vidare till en fungerande verksamhet genom verksamhet 1. Här finns en sorts trygghet att söka utan att bli ”stämplad” som en dålig förälder. All personal verkar väldigt tillmötesgående och vill göra det bästa för varje familj om familjen själv är mottaglig, det är en förutsättning. Det är kanske först nu som man tar kontakt utan att känna att ”grannen bryr sig”, det har varit så generellt sett att man pratar inte om sina problem inom familjen utan hellre om lycka då detta har varit skamligt att man inte klarar av fostran, tre års trots eller tonåringen själv. Anonymitet är bra i detta fall då fler vågar höra av sig.

Vilka mål har kommunen?

Kommunen är fullt medvetna om de mål Statens offentliga utredning vill att de ska uppnå, men det tar tid att starta projekt och att få personal som vill driva detta.

”Stärka föräldraskapet och få en helhetsbild på barnet från förskola till vuxen skola.”

De vill vara tillgängliga för kommunens invånare och bli mer synliga utåt i de verksamheter som finns. I FN: s Barnkonvention 1999 betonar man att barndomen har ett värde i sig och utgår från fyra grundprinciper som är: principen om barnets bästa, rätten till liv och utveckling, rätten att framföra sina åsikter och få dem respekterade och rätten att skyddas mot övergrepp och diskriminering. I utredningen står det att kommunerna har, vid sidan av föräldrarna det yttersta ansvaret för barns och ungas uppväxtvillkor och för barnets bästa.

Kommunerna har en viktig roll i att medverka till att Sverige lever upp till sina åtagande enligt FN: s konvention om barnets rättigheter.

Statens offentliga utredning (1997:161) anser att kommunernas ansvar i första hand bör gälla från det att barnet har fyllt ett år och upp till arton års ålder. De har också ansvaret för barns och ungas uppväxtvillkor i kommunen, men föräldrastöd/föräldrautbildning är ingen fastlagd skyldighet för kommunen. Olika samverkansprojekt är intressant för hur man kan ta vara på befintliga resurser och få en samlad kompetens i syftet att utveckla stödet. FHI anser att det är angeläget att olika projekt fortsättningsvis stimuleras genom särskilda bidragsmöjligheter och fortsatt stöd från t ex Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen.

Stödet är enligt utredningens definition förebyggande insatser som kan vara av strukturell allmän och individuell karaktär. Enligt kommunpolitikern främjar kommunen olika projekt. Ett nytt projekt är Öppenheten. Vi anser att kommunen är öppna för nya förslag och villiga att fortsätta med stödet. Det är något som samhället behöver idag. Verksamheterna bör också synas mer för allas intresse.

Uppfyller kommunen Statens offentliga utredningars mål år 2004?

Om vi hade nämnt målen i våra intervjuer hade vi troligen fått ett annorlunda svar. Respondenterna hade eventuellt givit de svar vi ville ha, att de skulle uppfylla kraven i deras verksamhet som utredningen vill uppnå i kommunerna fram till år 2004 för att verka bättre än vad de egentligen är och få ett bättre ansikte utåt inom kommunen. Därför valde vi att som ett led i studien inte nämna i intervjuerna att vi skulle använda oss av Statens offentliga utredning (1997:161).

De nio SOU målen

Första målet är att Landstinget ansvarar för föräldraskapet under den tid som föräldrarna väntar barn och fram till barnet fyller ett år. I denna kommun uppfyller de detta mål genom att Landstinget har ansvaret för denna verksamhet i alla år. Där kommunen arbetar tillsammans med landsting verkar det som de uppfyller kraven lättare då de har en partner att samarbeta med.

Andra målet är att kommunerna ska ansvara för utveckling av generellt och riktat stöd till föräldrar med barn i åldrarna 1-18 år. Detta mål uppfyller kommunen så till vida att de har fungerande verksamheter för stödet i föräldraskapet. Till de verksamheter som finns får alla vuxna vända sig med barn åldrarna 1- 18 år. De föräldrar som känner att de har stora eller små problem eller de som bara vill prata av sig. Nackdelarna med verksamheterna är att många behövande inte vet om att de existerar.

Tredje målet är att föräldrar som har barn i åldrarna 1- 18 år ska erbjudas stöd i sitt föräldraskap. I kommunen är det begränsat på så vis att det finns broschyrer på biblioteket, på respektive verksamhet och kommunhuset att tillgå. Man kan nå verksamheterna genom kommunens växel. Men då gäller det att man vet om att det finns och att verksamheterna

existerar. Det måste spridas ut att det finns stöd att få för allmänheten. Redan när landstinget har ansvar kanske de kunde informera om att man har många möjligheter att få råd och stöd eller bekräftelse. Familjen behöver inte ha barn som har alkohol eller drog problem för att söka upp verksamhet 1. Vi har i denna studie valt bort att undersöka de verksamheter som stödjer familjer med alkohol och drog problem då vi vet att det finns andra verksamheter för detta. Det finns mer forskning och studier gjorda kring större problem än vad vi har ägnat oss åt.

Fjärde målet är att kommunerna ska främja föräldrarnas möjligheter att själva ansvara för stödet i föräldraskapet. Vi har inte stött på något i våra intervjuer som antyder att det skulle finnas verksamheter där föräldrarna själva ansvarar för exempelvis träffar, studiecirkel. Kommunen ej uppfyller kraven på denna punkten kan man ju fundera på varför? Eventuellt finns det inte personal att tillgå för nya projekt, eventuellt är det svårt att få ekonomi att utvidga verksamheter med detta ändamål. Man kan upplysa alla ”mammagrupper” som träffas under det första året att det finns stöd att få så de t.ex. kan fortsätta med träffar upp genom barnens tonårstid. Föräldrarna kan tipsa varandra om lämplig litteratur, bra föreläsare och utbyta erfarenheter med varandra.

Femte målet är att kommunerna ska ansvara för samordning av och information om pågående och planerade föräldrastödjande verksamheter. Informationen i kommunen är ofullständig när det gäller föräldrastödjande verksamheter på grund av det borde synas mer. Det finns endast på biblioteket och broschyrer som finns att få på kommunernas enhet. Information idag ska vara lättillgänglig, snabb och lättläst. Det är något som vi anser att media har lärt oss. Öppenheten nämnde i sin intervju att de gärna vill synas och vill få ut deras information att de existerar.

Sjätte målet är att kommunerna ansvarar för att en gemensam grundsyn utvecklas bland kommunens anställda när det gäller barns behov och rättigheter samt inriktningen av stöd i föräldraskapet. Det är FN: s barnkonventions grunder. I intervjun med kommunpolitikern framkom det att kommunen arbetar med en helhetssyn runt omkring familjen och en gemensam grundtanke när det gäller förskola -gymnasium. Man arbetar för att föräldrarna ska bli mer delaktiga i sitt barns skolgång. Allt eftersom kommunen får in bidrag så öppnar de verksamheter som är till stöd för föräldrarna. Alla verksamheter där barn vistas borde ha en pedagogisk helhetssyn på barnet för att bäst tillmötesgå barns behov och ge dem en bra

uppväxt. Moral, etik och social mognad ingår i barnets utveckling och borde ingå i helhetssynen på barnet. Är barnet inte socialt moget när de börjar skolan ska förälder, skolpersonal i samverkan med en ny verksamhet hjälpas åt att anpassa barnet och eventuellt dess föräldrar till samhället. Samverkan fungerar säkerligen redan idag men om man får in mer personal som är utbildad på familjesituationen eller har en helhetssyn kanske de ändrar skolsituationen för många. Det genererar i vissa fall att läraren får en lugnare klass och en harmonisk elev.

Sjunde målet är att kommunerna tillsammans med landsting utvecklar en gemensam grundsyn på barns behov och rättigheter samt om stöd i föräldraskapet inom de verksamheter som möter barn och föräldrar. De verksamheter vi har intervjuat har en gemensam grundsyn. Man kan önska att den gemensamma grundsynen ska gälla även de fritidsaktiviteter barnet har och då att det gäller ledare inom ex idrott. Barn måste få konsekventa regler och ramar att hålla sig till både i hemmet och på fritiden. Det blir då lättare att anpassa sig. Det kanske är därför många barn blir oroliga, stökiga eller socialt missanpassade för att hemmet, skolan och fritidsledaren har olika regler.

Åttonde målet är att olika samverkansprojekt bör stimuleras genom särskilda bidragsmöjligheter och fortsatt stöd från t.ex. Folkhälsoinstitutet och socialstyrelsen. Utbildningsförvaltningens ordförande nämnde att kommunen är långt framskridet vad det gäller olika samverkansprojekt. En ny verksamhet för året 2003 är verksamhet Öppenheten och Familjecentrum. Sten arbetar för att kommunen ska utveckla stödet i föräldraskap. Vikten av stöd för föräldrar är kanske större än man anat på t.ex. – 70 och –80 talet. Dessa verksamheter och samverkansprojekt kanske borde ha funnits i ett –30 tal år för att förhindra de ungdomar som idag behöver extra stöd.

Det nionde och sista målet är att föreningar och andra organisationer bör, gärna i samarbete med kommuner och landsting, stimuleras till att utveckla verksamheter som syftar till stödet i föräldraskapet. I kommunen finns det ett antal organisationer som redan idag samverkar exempelvis nattvandrarerna, som är "föräldrar på stan". BRIS och Rädda barnens föräldratelefon dit man kan ringa om råd och stöd. Företag och föreningar är eventuellt inte upplysta om att de kan hjälpa till med ekonomiska resurser eller personal. Då det kan finnas ett intresse från deras sida att hjälpa till. Eftersom BRIS och Rädda barnen har märkt av en markant ökning av telefon samtal gällande oroliga föräldrar, angående fostran. Vore det bra

om kommunen ökar sitt stöd och hjälper till med att få ut informationen om verksamheter som finns.

Denna kommun uppfyller vad vi har fått fram i våra intervjuer och samtal med verksamheterna inte alla Statens mål enligt regeringsuppdraget. Det kan bero på pengar, lokalbrist, personalbrist och brist på nya idéer att starta verksamheter. Detta var heller inte väntat, utan vi tycker det är positivt att det har de fungerande verksamheter de har. Vi hoppas att de ska satsa pengar eller söka mer pengar till att fortsätta bedriva eller starta nya verksamheter, att det kan bli en naturlig del i vårt samhälle att prata om våra barns uppväxt, trots åldrar, tonårs tid och att vara förälder.

Egna reflektioner

Vi anser att studien har varit mycket givande och intressant och hoppas att kommunen ska satsa på fler verksamheter som invånarna kan ta del av. Vi tycker att det är roligt att se att kommunen är så långtframskridet och att det vidareutvecklar tillgängligheten för gemene man. Vi måste våga söka oss till de verksamheter som finns för stöd i föräldraskapet då vi kan trygga och se utvecklingen i våra barn som något positivt och inte att det är trotsiga eller ”jobbiga”. Desto mer kunskap föräldrarna har eller får om vikten av sitt föräldraskap och barnets utveckling, desto lättare är det att förstå olika situationer som sitt barn eller en själv hamnar i, och kan utifrån det lättare handskas med ”problem” som uppstår. Vi utgår från att alla föräldrar är bra men man kan hoppas att många vill ha mer kunskap för att vårt samhälle ska bli tryggare och trevligare igen. En del ungdomar tror vi inte har den sociala kompetens som krävs för att omgivningen ska uppfatta dem som socialt mogna. Ekonomiska resurser sätter sin gräns av vad kommunerna kan göra för barn 1-18 år och för nya verksamheter för stöd i föräldraskapet. Om vi får fungerande heltäckande verksamheter i våra kommuner vill vi tro att detta ger ett resultat inom tex.20 år, då föräldraskapet förhoppningsvis ses som ett viktigt led i att fostra. Vi måst tala om etik och moral, regler och ramar och inte anta att de redan har baskunskaperna som krävs i vårt samhälle. Det som fungerar idag i Sverige kanske inte fungerar i andra kulturer, de ska man ta med i sitt betänkande när man pratar om fostran.

Nu efter vårt arbete har vi reflekterat över att vi skulle ha intervjuat exempelvis en idrottsledare, polis och personal på Landstinget för att få en mer heltäckande syn på kommunens arbete, trots detta har vi fått en hel del intressanta svar.

Vi tänker oss framtida projekt

- Man kan undersöka kommunens möjligheter att få mer ekonomiska möjligheter till att starta fler verksamheter i ämnet.
- Mer pedagogisk personal gör det någon skillnad på barns sociala fostran och uppförande? Vem ska i så fall starta upp dem och vara ansvarig?
- Vilken påverkan har fostran på våra ungdomar om föräldrarna är uppmärksamma på vikten av deras föräldraskap,?
- Hur kan föräldrar påverkas av pedagogisk personal att fostra på ett annorlunda sätt?
- Eventuellt gör samhället stora ekonomiska vinster på föräldrastödjande verksamheter?

Media kan bidra med bra debattprogram, fråge- och radioprogram som fördjupar kunskapen om barns utveckling och behov. Statens offentliga utredning ger kommunerna kontinuerligt ekonomiska bidrag till att starta och driva nya verksamheter för stöd i föräldraskapet .

Referenser

Litteraturlista

- Alvesson, M. Sköldberg, K. (2002). *Tolkningar och reflektioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Bell, J (2000). *Introduktion till Forsknings metodik 3: uppl.* Lund :Studentlitteratur.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Coloroso, B (2003) *Växa med ansvar*. Falun: Scandbo
- Carlsson, L-G. (1997). *Perspektiv på barnuppfostran – En studie av föräldraskap i kristen miljö* (Avhandling för filosofie doktorsexamen, Uppsala), Stockholm: Gotab,
- Egidius, H. (2000). *Termlexikon i psykologi, pedagogik och psykoterapi*. (6: e upplagan). Studentlitteratur. Stockholm.
- Redaktion av utbildningsdepartementets normgrupp (1980) *Essäer Normer och normlöshet*
Red. Helsingborg: Liber
- Graaf, M (2000) *Bättre föräldraskap*.
- Gottman, J. (2002) *Eq för föräldrar*. Stockholm: Natur och kultur.
- Hallberg, P. Lernerstedt, C. (red) *Svenska värderingar*. Bjärnum: Karlssons bokförlag.
- Hartman, J.(1998). *Vetenskapligt tänkande*. Lund: studentlitteratur.
- Holme, I-M. Solvang, B-K. (1997). *Forskningsmetodik*. (2: a upplagan) Lund: studentlitteratur
- Johansson, T. Jons, I. (2002). *Föräldrargrupper i praktiken*. Gothia.: Växjö.
- Maltèn, A. (1995). *Lärarkompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Molander, B. (2000). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.
- Raundalen, M. (98). *Empati och aggression*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 1997:161. *Stöd i föräldraskapet*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer* (2:a upplagan).Lund: studentlitteratur.
- Stensmo, C. (1994). *Pedagogisk filosofi*. Lund: studentlitteratur
- Österberg, D. (1996). *Èmile Durkheims samhällsteori*. Göteborg: Daidalos.

Internetkällor

- FHI delrapport http://www.fhi.se/shop/material_pdf/fstod_delrapport.pdf 11,15 040112
- BRIS årsrapport.http://www.bris.se/upload/library/brisreport/Brisrapp_02.pdf
- BRIS föräldrabok. <http://www.bris.se/adults/matmaterial.asp> 11,23 040112

Rädda Barnen. [http:// www.rb.se/NR/rdonlyres/3AOD02E7-873B-4C45-9197-931939FF47D7/0/arsrapport_2001.pdf](http://www.rb.se/NR/rdonlyres/3AOD02E7-873B-4C45-9197-931939FF47D7/0/arsrapport_2001.pdf) 11,28 040112

Bilaga 1

Huvudfrågorna i intervjuerna:

Berätta om er verksamhet

Hur är ni etablerade?

Vilka olika sorters stöd kan ni ge föräldrarna?

Vilka mål vill ni uppnå?

Från vilka föräldrar känner ni det största behovet?

Finns det en helhetssyn i kommunen som ni känner till?

Vilka metoder arbetar ni efter?

Vilket syfte har ni eller vill uppnå?

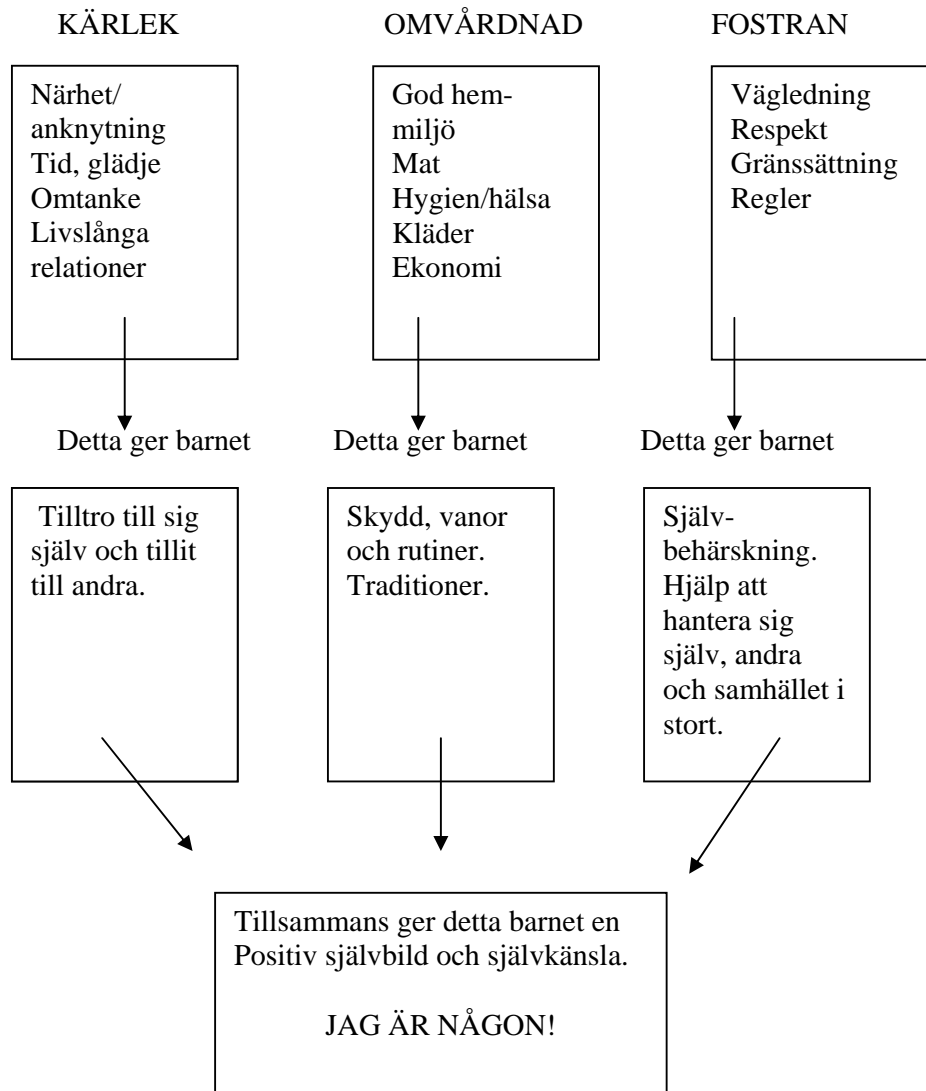
Har ni märkt att kristna föräldrar söker upp er?

Har ni märkt någon påverkan i samhället med eran verksamhet?

Varför är ni själva intresserade av detta med stöd i föräldraskap?

Av dem som söker sig till er, upplever ni att de själva ser sig som viktiga i sitt föräldraskap?

Bilaga 2

Högskolan i Trollhätta/Uddevalla
Institutionen för individ och samhälle
Box 1236
46228 Vänersborg
Tel 0521 2640 00 Fax 0521-26 40 99
www.htu.se